

האם יפרשו ארבעת המוסקטרים המזוקנים מהקואליציה?

ליטרת הבנין

לימים המתקוות של מנחם בגין, שיקרא להתכחש להם, למען עמנו וארצנו? אך תהיה ההכרעה, כסוף, כאשר תהיה — הסכנה כבר מרחפת על הממשלה. כל חבריה מודעים לה היטב. האפשרות, שהוקמה לשובת יפיל עוד ממשלה בישראל, קיימת בהחלט.

ממשלת בגין היא הממשלה הלא-רשמית ביותר שקמה אי פעם במדינת ישראל. עצם האפשרות — גם אם היא רחוקה — שממשלה זו תיפול ביגלל חוקי השרות נראית כבדיחה — אחת הבדיחות הפרטיות שבהן משתעשע שר-ההיסטוריה. כי בוויכוח זה מייצג מנחם בגין את הקו האנטי-לאומי והאנטי-יציבני הקיצוני ביותר.

אין זה מיקרה שאגודת-ישראל וקודמיה לחמו בציונות בשפת-קצף, מאז ימי הרצל ועד ליום הקמת המדינה. הם הבחינו, בצדק, שהציונות מגלמת עיקרון לאומי, הנוגד את העיקרון ההלכתי. העליתי נקודה זו עוד בוויכוח על נוסח-החוק הנוכחי בכנסת (כאשר מנחם בגין היה חבר ממשלת-הליכוד-הלאומי ותמך בנוסח זה):

„זה מול זה עומדות כאן שתי תפיסות: גישה תיאוקרטית מול גישה לאומית. גישה של המאה שעברה, במיורח אירופה, מול גישה של סוף המאה העשרים, במדינת-ישראל הריבונית. גישה אכסלוסיבית מול גישה אינקלוסיבית. גישה האומרת קשים גרים לישראל כספחת מול גישה האומרת, כל הרוצה לבוא אלינו — ברוך הבא!“

הגישה האחת אומרת שאנחנו קהילה יהודית ותו לא. עוד פזורה אחת מן הפזורות, ואין הבדל מהותי בין יהודי כאן לבין יהודי בברוקלין, בין קהילה כאן ובין קהילה בברוקלין, בבואנוס-אייירס, בפאריס ובכל מקום אחר.

הגישה השנייה אומרת שברגע שחזרנו להיות לאום בארץ הזאת, והקמנו את מדינתנו בארץ הזאת, קרה משהו, חלה מוטאציה בעם הזה, כל צורות-הקשר בין גינו השתנו במהותן, וכאשר אדם בא הנה — שום הלכה לא תקבע את הצטרפותו או אי-הצטרפותו. הוא בא אל הלאום, והלאום מקבל את פניו...

„רבותי, שיכדנו גישה מידויה יהודים! איבדנו שלישי מן העם היהודי! האם אנחנו נבוא היום ונדחה מאיתנו כל אותם הרוצים לבוא אלינו, מפני שאינם כשרים לפי ההלכה?“

כה"כ הכרה בגיור רפורמי וקונסרבטיבי, בעוד שתנוסת הנוכחי מחייב הכרה כזאת. הדבר מוכיח שגדולי-התורה מכינים אמנם בהלכה — אך אינם מכינים דבר בחוק.

האם תנוסת הנוכחי מחייב הכרה בגיור רפורמי או קונסרבטיבי? נכון, חיים צדוק הבטיח זאת בדיון בכנסת. אך הבטחה כזאת — אין לה שום ערך משפטי. לגבי השופט, לא חשוב כלל מה נאמר בכנסת בעת הדיון על הצעת-החוק. קובע רק נוסח החוק עצמו.

יתכן שאם תתקבצו דרישת גדולי-התורה, והמליצה „בהלכה“ תתווסף לחוק, לא ישיגו בכך את מכוונתם.

גר רפורמי יוכל לגשת לבית-הדין-המשפטי הגבוה-לצדק ולטעון שיש להכיר בגיור שלו, מאחר שגם הגיור הרפורמי נעשה כהלכה. אם ישוכנעו השופטים כי אכן הגיור הרפורמי תואם את ההלכה, יצוו על הממשלה להכיר בו.

חוקהאזרחות וחוק מירשם-התושבים. פעם הוצאו הנחיות שהסעירו את הדינים. הם נתקבלו מפני שניצג המיפ-לגה הדתית, משה שפירא, נימנם בעת הדיון, או לא הבין על מה מדובר. הסערה נמשכה כמה שנים. נערך מישאל אצל חכמי-התורה. הוצאו הנחיות חדשות. על פי רוח הדתיים, במישפטו המפורסם של רבי-סרן בנימין שליט, שאשתו הסקוטית סירבה להתגייר, פסל בית-הדין-המשפטי את ההנחיות. נוצר משבר חדש.

בעיקבות משבר זה נוצר הנוסח הנור כחי של חוקה-ישראל. הוא נתקבל במאוס 1970, אחרי יכוח ממושך וסוער מאד. במהלך הוויכוח הגשתי הצעת אי-אמון בממשלה, סולקתי בכוח מאולם מליאת-הכנסת, מנחם פרוש זרק סידור-פיתולה רפורמי על הארץ וירק אליה, ונאמרו דברי-ריס בוטים.

סעיף-המפתח של החוק המתוקן הוא הסעיף 4 ב', האומר: „דעניין חוק זה, יהודי“ — מי שנוצר לאם

בגין ופרוש: בן-גוריון יצחק!

המשברים האלה, בעבר ובעתיד, יש להם תכונה משותפת אחת: הם גובלים בגיחוך. מבחינה מעשית, הם בחזקת „רוב מהומה על לא מאומה“. וזה מתחיל מן ההתחלה.

חוקה-ישראל המקורי נחקק ב-1950, שנתיים בלבד אחרי הקמת המדינה. הוא מבטיח לכל „יהודי“ את האפשרות לבוא ארצה, בזכות ולא בחסד.

כאשר התכונן דויד בן-גוריון לחוק חוק זה, שאל לדעת היועץ המישפטי-ל-ממשלה, יעקוב שימשון שפירא, אולי מותר כאן לגלות לראשונה „סקופ“ היסטורי: יש „ש החכם יעץ לו לזוטר על הרעיון. הוא קבע כי חוקה-ישראל מיוותר דחלוטין.

כל עוד תומך הרוב במדינה בעיקרון שיש להניח לכל יהודי לבוא לארץ, אין כל צורך בחוק המאשר זאת. מדיניות-ההגירה תתנה, בכל מדינה, בידי הממשלה. ממשלת-ישראל יכולה להכניס למדינה כל אדם כראות עיניה, על פי הקריטריונים שלה.

כיום אין להעלות על הדעת שתקום בישראל ממשלה שלא תדגול בעלייה חופשית והמונית של יהודים. אם באורח-פלא ישתנה מצב זה, והרוב במדינה יתנגד לעלייה כזאת, הוא יוכל בלי כל קושי לשנות או לבטל את חוקה-ישראל. כך או כך, זהו חוק שתוכנו מעשי — אפס.

אולם, ניבא שפירא, החוק יפית תה תיבתי-אנדרוה. מכיוון שהוא מבטיח זכויות מיוחדות ל„יהודי רים“, לא יהיה מנחם מזהשים על שאלה שאין לה תשובה: „מיהו יהודי?“

אילו קיבל בן-גוריון את עצתו של שפירא, היו נחסכות ממשלות ישראל צרות בלא-ספור. אולם בן-גוריון העקשן לא קיבל את העצה. הוא ראה בחקיקת חוקה-ישראל אקט סימלי, הפנתי, התגלי מות הדוקטרינה הציונית של מדינת היהודים.

היתה לו וליורשו שהות רבה להתחרט על כך בשנים שלאחר מכן כאשר הממשלות הודועות, פעם אחרי פעם, ביגלד החוק הזה.

יהו יהודי? הממשלה הוציאה הניחות כדי להפעיל את שלושת החוקים הקשורים זה בזה — חוקה-ישראל, חוק-האזרחות, חוק-המירש.

(כדאי לשים לב לאבסורד שנוצר במדינה ביגלל אי-התפרדה בין הדת והמדינה: בית-הדין-המשפטי החליט, שכמה מחברי ריו הם אתאיסטים גמורים, והעשוי לכך לול מהר שופט נוצרי או מוסלמי, ייקרא לפסוק מה קובעת ההלכה היהודית). במיקרה זה יצטרך מר בגין, תחת לחץ גדולי-התורה, לשנות את החוק שוב, ולהוסיף כי רק הרבנים האורתודוקסים בארץ יקי בעו אם גיור כזשהו הוא תקף מבחינת ההלכה.

השאלה הגדולה היא אם יש בכנסת התשעית רוב לביצוע ניתוחים-תיאוקראטיים כאלה בגוף החוק.

בגין עצמו מפקפק, כנראה, בסיכויים. אחרת לא היה מעדה את האפשרות שממשלתו תיפול על מוצק זה.

מניין נובע חשש זה? שותפי הליכוד בקואליציה — המפד"ל ואגודת-ישראל — בוודאי יצביעו בעד כל תיקון אורתודוקסי. מסתבר, איפוא, כי הסיכויים מצוייה מבית. הליברלים, ואולי גם רסיסי לע"ם, עשויים להצביע נגד התיקון. גים, הנוגדים את השקפתם המוצהרת. ציניקאים מושבעים עלולים לפקפק בך. מה ערכם של השקפות-יעולם ואידיאלים לעומת ההנאות של השילטון והמיי

ישתו של מנחם בגין נובעת מהשקפת-יעולם דתית ומצרכיו המיפגלי-תייב-הטקטיים.

אולם באורח פאראדוקסלי, היא נוגדת דחלוטין את צורכי מדיניות.

הנקודה הארכימדית של מדיניות זו היא יהדות אמריקה. ארכימדס ז"ל אמר: „תנו לי נקודה איתנה לעמוד עליה, ואני אוזן את ישראל (במנוח)“. בגין יב"א אומר: „תנו לי את יהדות אמריקה כבסיס איתן, ואני אסכל את כל תוכניותיו של גימני קארטר.“

יהדות אמריקה מורכבת מארבעה חלקים. החלק הראשון, שהכל נוטים להתייחס אליו כמרכיב מרכזי, הוא היהודים, שאינם לוקחים חלק בשום פעילות קהילתית ושישראל מעניינת אותם כקליפת-השום. שלושת החלקים האחרים, השווים זה לזה, כימעט בגודלם, הם הרפורמי, הקונסרבטיבי והאורתודוקסי.

אם יתמיד בגין בניסיונותיו להוציא את הרפורמים והקונסרבטיבים מן מחוץ לחוק הישראלי, הוא יסתכן בכך שישאיר בסופו של דבר, כשרק חלק אחד — והקטן ביותר — מבין הארבעים יתמוך בו. זה לא יבהיל אף את העכברים בבית הלבן. כך או כך, חוקה-ישראל עוגד דהרוס את בגין. דויד בן-גוריון בוודאי צוחק לו אי-שם בשמיים.